

ประสิทธิผลการจัดการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี พื้นที่จังหวัดสกลนคร
The Management Effectiveness of Nawatwithi OTOP Tourism Community
in Mueang District Area Sakon Nakhon Province

อภิญญา พันทะสา
อนันต์ ธรรมชาลัย
सानิต ศิริวิศิษฐ์กุล
มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
Apinya Phanthasa
Anan Thamchalai
Sanit Sirivisitkul
North Bangkok University
Email: emmy-c@hotmail.com

วันที่รับบทความ: 11 กันยายน 2567; วันที่แก้ไขบทความ 24 กันยายน 2567; วันที่ตอบรับบทความ: 1 ตุลาคม 2567

Received: September 11, 2024; Revised: September 24, 2024; Accepted: October 1, 2024

บทคัดย่อ

OTOP นวัตวิถี เป็นชื่อของโครงการชุมชนท่องเที่ยว ที่ถูกขับเคลื่อนเพื่อพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยมยั่งยืน มุ่งสร้างรายได้ ความเจริญ และความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ โดยมีภาคประชาชนและภาคประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วม การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาระดับประสิทธิผลการจัดการชุมชนท่องเที่ยว และ 2) เปรียบเทียบประสิทธิผลการจัดการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จังหวัดสกลนคร จำแนกตามคุณลักษณะชุมชน เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยใช้แบบสอบถามกับผู้นำชุมชน ในพื้นที่จังหวัดสกลนคร จำนวน 54 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนชนิดทางเดียว เมื่อมีความแตกต่างใช้การทดสอบเป็นรายคู่ด้วยวิธี LSD

ผลการวิจัยพบว่า 1) การจัดการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี มีประสิทธิผลโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีประสิทธิผลการจัดการชุมชนท่องเที่ยวมากที่สุดในด้านการปรับเปลี่ยน รองลงมาคือ ด้านประสิทธิภาพ ด้านการผลิต และด้านการพัฒนา ซึ่งทุกด้านอยู่ในระดับมาก ขณะที่ด้านความพึงพอใจ อยู่ในระดับปานกลาง และ 2) เมื่อทำการเปรียบเทียบประสิทธิผลการจัดการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จำแนกตามปัจจัยลักษณะชุมชนพบว่า ประสิทธิผลการจัดการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี แตกต่างกัน เมื่อจำแนกตามประเภทของ OTOP นวัตวิถี โดยแตกต่างกันในด้านการปรับเปลี่ยน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

คำสำคัญ: การจัดการชุมชนท่องเที่ยว; OTOP; นวัตวิถี

Abstract

OTOP Nawatwithi is the name of a tourism community project aimed at driving national development according to the Thai Popular Sustainable Project, with the goal of generating income, prosperity, and economic strength through collaboration between the private and public sectors. This research aimed to 1) study the effectiveness of tourism community management and 2) to compare the effectiveness of management in the Nawatwithi OTOP Tourism Community in Mueang District, Sakon Nakhon Province, classified according to community characteristics. The research employed a survey approach, using a questionnaire distributed to 54 community leaders in Sakon Nakhon Province. The statistical tools used in the analysis included mean, standard deviation, t-test, and one-way analysis of variance. When differences were found, pairwise testing was performed using the LSD method.

The results of this research revealed that: 1) The community was overall effective in managing the OTOP Nawatwithi tourism community at a high level. When considering each aspect, it was found that the management of the tourism community was most effective in terms of adaptation, followed by efficiency, production, and development, all of which were rated at a high level, while satisfaction was rated at a moderate level. 2) When comparing the effectiveness of management in OTOP Innovative Community Tourism, classified by community type, it was found that the effectiveness of management varied according to the type of OTOP Innovative Community Tourism. Differences in the aspect of adaptation were statistically significant at the .05 level, supporting the hypothesis.

Keywords: Management of Tourism Community; OTOP; Nawatwithi

บทนำ

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) มีกรอบแนวคิดด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขันที่มุ่งเน้นการพัฒนาภาคการผลิตและบริการให้สามารถแข่งขันได้ เกิดความยั่งยืน ประชาชนมีคุณภาพชีวิต และมีรายได้ที่ดีขึ้น รวมทั้งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2565-2569) ยุทธศาสตร์ที่ 3 การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน มีแนวทางเสริมสร้างขีดความสามารถการแข่งขันในเชิงธุรกิจ ผสมกับพันธกิจกระทรวงมหาดไทย ที่มุ่งเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานรากโดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตลอดจนภารกิจอำนาจหน้าที่ของกรมการพัฒนาชุมชน ในการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชน ส่งเสริม

และพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนฐานรากให้มีความมั่นคงและมีเสถียรภาพ เสริมสร้างความสามารถและความเข้มแข็งของชุมชน โดยให้ภาคเอกชนและภาคประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการกับภาครัฐ เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน และเพื่อดำเนินการตราแผนแม่บทที่ 16 (พ.ศ. 2561 - 2580) ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติประเด็นการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเพื่อการลดความเหลื่อมล้ำ แก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ภายในประเทศ ด้วยการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการผลิตเพื่อให้เกิดเป็นนวัตกรรมและแปรรูปสินค้าชุมชน ส่งเสริมศักยภาพการแข่งขันของท้องถิ่นให้พึ่งพาตนเองได้ สนับสนุนให้คนในพื้นที่มีความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น (กรมการพัฒนาชุมชน. 2563)

ซึ่งประเด็นการส่งเสริมศักยภาพการแข่งขันของท้องถิ่นให้พึ่งพาตนเองได้ ผ่านโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (One Tambon One Product (OTOP) เป็นหนึ่งในหลายโครงการของรัฐบาล ที่มุ่งหวังสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนให้สามารถยกระดับความเป็นอยู่ของคนในชุมชนให้ดีขึ้น โดยมีคณะกรรมการอำนวยการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติ (กอ.นตผ.) เป็นผู้ขับเคลื่อน โดยมีกรมการพัฒนาชุมชนเป็นผู้รับผิดชอบหลัก ทั้งนี้การสร้างชุมชนเข้มแข็งพึ่งตนเองได้และการดำเนินการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องนั้น เป็นกลยุทธ์การพัฒนาที่ต้องอาศัยหมู่บ้านเป็นหน่วยการพัฒนาเบื้องต้น เพราะผลิตภัณฑ์ไม่ได้หมายถึงตัวสินค้าเพียงอย่างเดียว แต่เป็นกระบวนการทางความคิด รวมถึงการบริการดูแลอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การรักษาภูมิปัญญาไทย การท่องเที่ยว ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี การต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อให้กลายเป็นผลิตภัณฑ์คุณภาพที่มีเอกลักษณ์ มีจุดเด่น จุดขาย ที่รู้จักกันแพร่หลาย โดยมีหลักการพื้นฐานคือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่สากล (Local yet Global) ผลิตสินค้าและบริการที่ใช้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นให้เป็นที่ยอมรับในระดับสากล พึ่งตนเองและคิดอย่างสร้างสรรค์ (Self – Reliance – Creativity) สร้างกิจกรรมที่อาศัยศักยภาพของท้องถิ่น คิดค้นพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ได้สิ่งที่ดีที่สุด เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชุมชน ไม่ซ้ำแบบกันและเป็นที่ยอมรับทั่วไป และการสร้างทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Development) สร้างบุคลากรที่มีความคิดกว้างไกล มีความรู้ ทักษะ ความสามารถในการผลิตและบริการ มีจิตวิญญาณแห่งการสร้างสรรค์ (สำนักงานส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิสาหกิจชุมชน. 2564)

สำหรับโครงการ OTOP นวัตกรรมนั้น มีขึ้นเพื่อเป็นการพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์ในโครงการ OTOP โดยมุ่งนำเสนอชุมชนท่องเที่ยว การเพิ่มรายได้ชุมชน เพื่อเป็นอีกช่องทางหนึ่งในการขายสินค้า OTOP สนับสนุนให้ชุมชนปรับตัวจากการส่งสินค้าออกไปขายนอกชุมชนเพียงอย่างเดียว มาพัฒนาสินค้าให้มีนวัตกรรม มีความแตกต่าง การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงศึกษาวัฒนธรรม ความเป็นอยู่ของคนในชุมชนควบคู่ไปกับการขายสินค้าและบริการจากผู้ประกอบการภายในชุมชน สนับสนุนการกระจายการขยายตัวของกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การเสริมสร้างและพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคการผลิตภาคบริการและการท่องเที่ยว สามารถควบคุมคุณภาพสินค้าได้มากขึ้น และสร้างช่องทางการตลาดให้เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวให้เป็นสถานที่เช็คอินได้ (อุกฤษฏ์ ชาวแพรกน้อย. 2562) สอดคล้องกับ สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2563) ที่ได้นำเสนอว่า โครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตกรรมให้

ความสำคัญกับการขายสินค้าชุมชนที่มาจากการท่องเที่ยว เน้นการใช้เสน่ห์ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรมและความคิดสร้างสรรค์แปลงเป็นรายได้ มุ่งเน้นชุมชนท่องเที่ยวให้เป็นบ้านที่ดี ร่วมคิดและผลิตสินค้าและบริการ รวมถึงการเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวระดับชุมชนที่มีเสน่ห์ดึงดูดและมีคุณค่าเพียงพอให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมเยือนและใช้จ่ายเงินในทุกกิจกรรมของชุมชน เพื่อให้รายได้กระจายอยู่กับคนในชุมชน การสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน และเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก (Local Economy) อย่างแท้จริง

ทั้งนี้จังหวัดสกลนครซึ่งเป็นเมืองโบราณที่มีความสำคัญมาก มีความอุดมสมบูรณ์ทั้งป่าไม้และสัตว์ป่านานาชนิด มีแม่น้ำสำคัญหลายสาย มีแหล่งท่องเที่ยวชุมชน และผลิตภัณฑ์ชุมชนมากกว่า 40 ชนิด โดยเฉพาะผ้าครามที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาจับจ่ายใช้สอย ทั้งในด้านแหล่งท่องเที่ยว สินค้า ธุรกิจที่พัก และบริการอื่นๆ นำรายได้สู่เศรษฐกิจชุมชนได้เป็นอย่างมาก โดยจังหวัดได้ดำเนินโครงการ OTOP นวัตกรรม ผ่านนโยบาย “การพัฒนา OTOP รูปแบบใหม่” ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2563 มีเป้าประสงค์ให้เกิดการขายสินค้าอยู่ในชุมชน โดยมีนโยบายดำเนินการใน 4 ประเด็นคือ 1) ดึงกำลังซื้อจากนักท่องเที่ยวเข้าสู่ชุมชนและให้ชาวบ้านขายของอยู่ในชุมชน 2) นำเอาเสน่ห์ ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรมและความคิดสร้างสรรค์ ดัดแปลงเป็นรายได้ 3) ลูกหลานอยู่พร้อมหน้าชุมชนมีความสุข และ 4) รายได้กระจายทุกคนพร้อมเป็นบ้านที่ดี ซึ่งประสบความสำเร็จอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสกลนคร. 2566) อย่างไรก็ตามในช่วงระยะเวลา 2 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2565 – 2566) พบว่าชุมชนมีความตื่นตัวลดน้อยลง มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเข้าพื้นที่ลดลง จึงเป็นที่น่าสนใจว่าผู้นำชุมชนในพื้นที่ มีความคิดเห็นอย่างไรบ้างต่อประสิทธิภาพของการจัดการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตกรรม จังหวัดสกลนครในช่วงเวลาที่ผ่านมา เพื่อใช้เป็นข้อมูลสำคัญในการนำไปบริหารจัดการชุมชน อันนำมาซึ่งรายได้เศรษฐกิจชุมชน และคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนในพื้นที่ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิภาพการจัดการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตกรรม พื้นที่จังหวัดสกลนคร
2. เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพการจัดการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตกรรม จำแนกตามคุณลักษณะ

ชุมชน

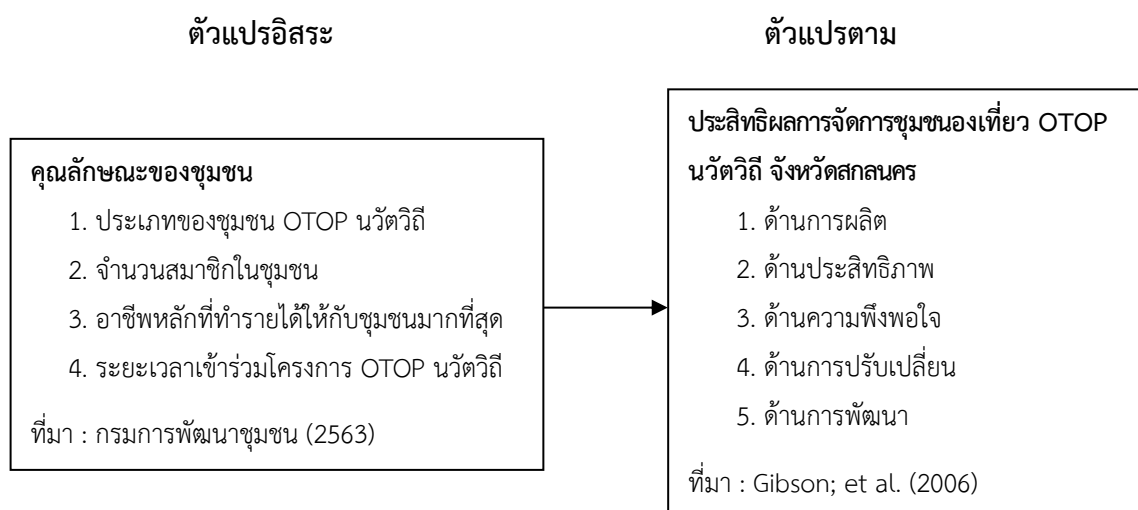
สมมติฐานในการวิจัย

ประสิทธิภาพการจัดการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตกรรม จังหวัดสกลนคร แตกต่างกันตามคุณลักษณะชุมชน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำแนวทางการจัดลักษณะชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตกรรม ตามการจัดแบ่งของ กรมการพัฒนาชุมชน (2563) มาเป็นแนวทางในการกำหนดตัวแปร และนำแนวคิดประสิทธิภาพการจัดการชุมชนของ

โดย กิปสันและคณะ (Gibson; et al., 2006) มาเป็นแนวทางในการวัดประสิทธิผลการจัดการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จังหวัดสกลนคร โดยสามารถแสดงได้ดังแผนภาพประกอบต่อไปนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยการใช้ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative data) ที่ได้จากแบบสอบถาม และข้อมูลจากแหล่งทุติยภูมิ (Secondary data) ที่ได้ศึกษาจากการศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ โดยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ ดังนี้

1. ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้นำชุมชนที่เข้าร่วมโครงการ OTOP นวัตวิถี จังหวัดสกลนคร ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 54 ชุมชน (สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสกลนคร, 2566) ทำการคัดเลือกประชากรแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยพิจารณาจากผู้นำชุมชนที่มีประสบการณ์ในโครงการ OTOP นวัตวิถี จังหวัดสกลนคร และมีความพร้อมในการให้ข้อมูล ชุมชนละ 1 คน ได้ประชากรที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 54 คน

2. ขอบเขตด้านตัวแปร

ผู้วิจัยได้นำแนวทางการจัดลักษณะชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ตามการจัดแบ่งของกรมการพัฒนาชุมชน (2563) มาเป็นแนวทางในการกำหนดตัวแปร และนำแนวคิดประสิทธิผลการจัดการชุมชนของ โดย กิปสันและคณะ (Gibson; et al., 2006) มาเป็นแนวทางในการวัดประสิทธิผลการจัดการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จังหวัดสกลนคร โดยสามารถนำมากำหนดเป็นตัวแปรได้ ดังนี้

2.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ได้แก่ ปัจจัยคุณลักษณะของชุมชน ประกอบด้วย

1) ประเภทของชุมชน OTOP นวัตวิถี 2) จำนวนสมาชิกในชุมชน 3) อาชีพหลักที่ทำรายได้ให้กับชุมชนมากที่สุด และ 4) ระยะเวลาเข้าร่วมโครงการ OTOP นวัตวิถี

2.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ ประสิทธิภาพการจัดการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ใน 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านการผลิต 2) ด้านประสิทธิภาพ 3) ด้านความพึงพอใจ 4) ด้านการปรับเปลี่ยน และ 5) ด้านการพัฒนา

3. ขอบเขตด้านพื้นที่

งานวิจัยนี้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลกับประชากรในพื้นที่ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จำนวน 54 ชุมชน ในจังหวัดสกลนคร

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย เพื่อเก็บข้อมูลมาวิเคราะห์เชิงปริมาณ และสร้างจากกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม ที่ได้มาจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม กำหนดกรอบแนวคิดและเนื้อหาตามวัตถุประสงค์และองค์ประกอบที่จะทำให้ทราบถึงผลการวิจัย จากนั้นได้ทำการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยการนำร่างแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษา และอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม เพื่อตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม ด้านความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และข้อคำถาม ความเหมาะสมในการใช้ภาษารวมทั้งข้อแนะนำอื่นๆ นำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะให้มีความสมบูรณ์ก่อนนำไปใช้ จากนั้นผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้ตรวจสอบความถูกต้องเชิงเนื้อหา มาทำการคำนวณหาดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) จากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ได้ค่าคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (IOC) ที่ระดับ .928 และทำการตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามด้านความเที่ยง (Reliability) โดยนำแบบสอบถามซึ่งผ่านขั้นตอนการตรวจสอบคุณภาพ มาปรับแก้ไขข้อความตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญและอาจารย์ที่ปรึกษา มาทดสอบความเที่ยงโดยการนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-out) กับผู้นำชุมชนในเขตพื้นที่อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม จำนวน 30 คน เนื่องจากเป็นชุมชนที่มีคุณลักษณะใกล้เคียงกับจังหวัดสกลนคร จากนั้นนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น โดยวิธีสัมประสิทธิ์ของครอนบาชอัลฟา (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ที่ระดับ .994 ซึ่งเป็นค่าความเชื่อมั่นที่สามารถยอมรับได้

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยมีวิธีเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการขอหนังสืออนุญาตจัดเก็บรวบรวมข้อมูลไปยังกลุ่มประชากรพื้นจังหวัดสกลนคร และดำเนินการรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม หลังจากนั้นนำแบบสอบถามมาตรวจสอบและคัดเลือกเฉพาะชุดที่มีความสมบูรณ์ครบถ้วนตามจำนวนที่กำหนดไว้

3. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) ค่าที (t-test) และ ค่าเอฟ (F – test) โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) และการเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธีการ Last Significant Deference (LSD)

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยู่ในประเภทของชุมชน OTOP นวัตกรรม มีลักษณะเป็นชุมชนสินค้า OTOP มีจำนวนสมาชิกในชุมชน น้อยกว่า 30 ครัวเรือน มีอาชีพหลักที่ทำรายได้ให้กับชุมชนมากที่สุดคือ เกษตรกรรม และมีระยะเวลาเข้าร่วมโครงการ OTOP นวัตกรรม น้อยกว่า 5 ปี

2. ประสิทธิภาพการจัดการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตกรรม พื้นที่จังหวัดสกลนคร

จากผลการวิจัยพบว่า ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตกรรม พื้นที่จังหวัดสกลนคร มีประสิทธิภาพการจัดการชุมชนโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.89$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ด้านการปรับเปลี่ยน ($\mu = 4.62$) รองลงมาคือ ด้านประสิทธิภาพ ($\mu = 4.00$) ด้านการผลิต ($\mu = 3.93$) ด้านการพัฒนา ($\mu = 3.69$) และด้านความพึงพอใจ ($\mu = 3.21$) ตามลำดับ ซึ่งแสดงได้ดัง ตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ประสิทธิภาพการจัดการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตกรรม โดยรวม

(n=54)

ประสิทธิภาพการจัดการชุมชน ท่องเที่ยว OTOP นวัตกรรม	μ	σ	แปลผล	ลำดับ
1. ด้านการผลิต	3.93	0.69	มาก	3
2. ด้านประสิทธิภาพ	4.00	0.66	มาก	2
3. ด้านความพึงพอใจ	3.21	0.63	ปานกลาง	5
4. ด้านการปรับเปลี่ยน	4.62	0.66	มากที่สุด	1
5. ด้านการพัฒนา	3.69	0.77	มาก	4
ภาพรวม	3.89	0.80	มาก	

3. การเปรียบเทียบประสิทธิภาพการจัดการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตกรรม จำแนกตาม
คุณลักษณะชุมชน

จากผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการจัดการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตกรรม แตกต่างกันเมื่อจำแนกตามประเภทของ OTOP นวัตกรรม โดยแตกต่างกันในด้านการปรับเปลี่ยน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ได้ตั้งไว้ ดังแสดงได้ในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบประสิทธิผลการจัดการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จำแนกตามประเภทของ OTOP นวัตวิถี

(n=54)

	แหล่งความ แปรปรวน	SS	df	MS	F	P- value
ด้านการผลิต	Between Groups	.602	4	.150	.939	.449
	Within Groups	7.852	49	.160		
	Total	8.454	53			
ด้านประสิทธิภาพ	Between Groups	1.328	4	.332	1.552	.202
	Within Groups	10.483	49	.214		
	Total	11.811	53			
ด้านความพึงพอใจ	Between Groups	.642	4	.160	.603	.662
	Within Groups	13.035	49	.266		
	Total	13.677	53			
ด้านการปรับเปลี่ยน	Between Groups	2.306	4	.576	3.878**	.008
	Within Groups	7.282	49	.149		
	Total	9.588	53			
ด้านการพัฒนา	Between Groups	.459	4	.115	.432	.785
	Within Groups	13.029	49	.266		
	Total	13.488	53			
ภาพรวม	Between Groups	.268	4	.067	.728	.577
	Within Groups	4.518	49	.092		
	Total	4.787	53			

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เมื่อพบความแตกต่างผู้วิจัยจึงทำการจำแนกรายคู่ด้วยวิธี Least Significant Difference (LSD) และพบว่า ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี มีประสิทธิผลการจัดการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ด้านการปรับเปลี่ยนคือ ชุมชนสินค้า OTOP มีประสิทธิผลการจัดการ มากกว่าชุมชนโดดเด่นเฉพาะ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และแตกต่างจากกลุ่มประชากร ชุมชนดาวรุ่งอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และชุมชนโดดเด่นเฉพาะมีประสิทธิผลการจัดการ ด้านการปรับเปลี่ยน มากกว่ากลุ่มอื่นๆ เช่น กลุ่มวิสาหกิจชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนั้น ประสิทธิผลการจัดการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ด้านอื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน ดังแสดงได้ในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างประสิทธิผลการจัดการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ด้านการปรับเปลี่ยน จำแนกตามประเภทของชุมชน OTOP นวัตวิถี ด้วยวิธี Least Significant Difference (LSD) (n=54)

ประเภทของ OTOP นวัตวิถี	(μ)	ประเภทของ OTOP นวัตวิถี				
		ชุมชน	ชุมชนโตด	ชุมชนดาว	ชุมชนดาว	อื่นๆ เช่น
		สินค้า	เด่น	รุ่ง	เด่น	กลุ่มวิสาหกิจ
		OTOP	เฉพาะ			ชุมชน
		4.77	4.31	4.27	4.73	4.69
ชุมชนสินค้า OTOP	4.77	-	.466 (0.001)**	.507 (0.037) *	.040 (0.819)	.850 (0.577)
ชุมชนโตดเด่นเฉพาะ	4.31	-	-	.041 (0.869)	-.426 (0.030)	.381 (0.027)*
ชุมชนดาวรุ่ง	4.27	-	-	-	.467 (0.093)	.422 (0.107)
ชุมชนดาวเด่น	4.73	-	-	-	-	-.044 (0.828)
อื่นๆ เช่น กลุ่มวิสาหกิจชุมชน เป็นต้น	4.69	-	-	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. สรุปผลการเปรียบเทียบประสิทธิผลการจัดการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จำแนกตามคุณลักษณะชุมชน

เมื่อทำการสรุปผลการเปรียบเทียบการจัดการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จำแนกตามคุณลักษณะชุมชนทุกปัจจัยพบว่า ประสิทธิผลการจัดการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี แตกต่างกัน เมื่อจำแนกตามประเภทของ OTOP นวัตวิถี โดยแตกต่างกันในด้านการปรับเปลี่ยน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ได้ตั้งไว้ นอกจากนั้นปัจจัยคุณลักษณะชุมชนด้านจำนวนสมาชิกในชุมชน อาชีพหลักที่ทำรายได้ให้กับชุมชน และระยะเวลาเข้าร่วมโครงการ OTOP นวัตวิถี ไม่แตกต่างกัน ดังแสดงได้ในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 สรุปผลการเปรียบเทียบประสิทธิภาพการจัดการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จำแนกตามคุณลักษณะชุมชน

(n=54)

คุณลักษณะชุมชน	ด้านการผลิต		ด้านประสิทธิภาพ		ด้านความพึงพอใจ		ด้านการปรับเปลี่ยน		ด้านการพัฒนา		ภาพรวม	
	F	P-value	F	P-value	F	P-value	F	P-value	F	P-value	F	P-value
1. ประเภทของ OTOP นวัตวิถี	.939	.449	1.552	.202	.603	.662	3.878*	.008	.432	.785	.728	.577
2. จำนวนสมาชิกในชุมชน	2.199	.121	2.689	.078	1.330	.274	1.055	.356	1.17	.318	2.721	.075
3. อาชีพหลักที่ทำรายได้ให้กับชุมชน	.619	.542	.852	.433	.859	.429	.470	.628	.246	.783	.012	.988
4. ระยะเวลาเข้าร่วมโครงการ OTOP นวัตวิถี	1.404	.255	.469	.628	.985	.380	1.769	.181	.824	.445	1.712	.191

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผลการวิจัย

1. ประสิทธิภาพการจัดการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี พื้นที่จังหวัดสกลนคร อยู่ในระดับมาก และมากที่สุดในการปรับเปลี่ยนนั้น จึงกล่าวได้ว่า ภาครัฐ ภาคประชาชน ภาคเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง สามารถบริหารจัดการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี พื้นที่จังหวัดสกลนคร ได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะการร่วมสร้างความเปลี่ยนแปลงเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว อันนำมาซึ่งรายได้และคุณภาพชีวิตที่สูงขึ้นของประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รฐพล สุวรรณประสม (2566) ที่ได้ทำการศึกษาปัจจัยชุมชนเข้มแข็งที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีในจังหวัดสงขลา และพบว่าระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำเร็จของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี อยู่ในระดับมาก ระดับปัจจัยชุมชนเข้มแข็งของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี อยู่ในระดับมาก และปัจจัยชุมชนเข้มแข็งด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ด้านการค้นหาลิขสิทธิ์ และด้านการมีจิตสาธารณะ ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการชุมชนท่องเที่ยวท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีในจังหวัดสงขลา

2. ประสิทธิภาพการจัดการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี พื้นที่จังหวัดสกลนคร แตกต่างกันเมื่อจำแนกตามประเภทของ OTOP นวัตวิถี โดยแตกต่างกันในการปรับเปลี่ยนนั้น จึงกล่าวได้ว่าการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชน ไม่ใช่เรื่องของคนใดหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง จำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

เพราะการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเป็นการพัฒนาสถานที่ภายในชุมชน หรือใกล้เคียงชุมชน เพื่อให้เกิดแหล่งท่องเที่ยวใหม่ หรือแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืน จำเป็นต้องอาศัยการทำงานร่วมกันหลายฝ่าย เริ่มจากการสำรวจสถานที่ ความพร้อม และกิจกรรมในพื้นที่ โดยมีผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาชีพต่าง ๆ มาช่วยเหลือ โดยเฉพาะการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐ การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก ชุมชนการท่องเที่ยว OTOP นวัตกรรม ต้องมีความพยายามในการหาหน่วยงานเพื่อสนับสนุน ทั้งในด้านเงินทุน ด้านกิจกรรมโครงการ และด้านอื่น ๆ อย่างต่อเนื่อง ทันสมัย และมีความปลอดภัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภา บวรศิริปริชากุล และคณะ (2565) ได้ทำการศึกษาแนวทางการจัดการเพื่อเพิ่มประสิทธิผลของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตกรรม ในเขตพื้นที่ภาคกลางและภาคตะวันออก และพบว่า ลักษณะกิจการ จำนวนพนักงาน ระยะเวลาการดำเนินธุรกิจ และทุนจดทะเบียนต่างกัน ประสิทธิภาพการจัดการชุมชนด้านการผลิต ด้านประสิทธิภาพ ด้านความพึงพอใจ และด้านการปรับเปลี่ยน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกจากนี้ได้นำเสนอแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว OTOP นวัตกรรมไปปฏิบัติร่วมกับผู้ประกอบการ การหาจุดเด่นของเสน่ห์ อัตลักษณ์ วิถีชีวิตของชุมชนที่จะนำมาจัดการ ให้มีประสิทธิภาพ โดยการส่งเสริมการผลิตและจัดจำหน่ายสินค้าของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตกรรมให้มีมาตรฐาน และนวัตกรรมในภาคการผลิตและจัดจำหน่ายสินค้าให้เหนือกว่าคู่แข่ง สร้างความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1.1 ข้อเสนอให้ภาคีการท่องเที่ยวชุมชนจังหวัดสกลนคร หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมที่เกี่ยวข้อง จัดโครงการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจและส่งเสริมทักษะแก่ชุมชน เกี่ยวกับการนำเสนอแหล่งท่องเที่ยวและผลิตภัณฑ์ชุมชนอย่างเข้าใจ เนื่องจากการนำเสนอแหล่งท่องเที่ยวที่ชุมชนที่ยังมีความชำนาญไม่มากพอ อาจทำให้นักท่องเที่ยวหรือผู้สนใจลงทุน มีความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยว OTOP นวัตกรรมจังหวัดสกลนครลดน้อยลง การขาดเสน่ห์ในการพูดและทักษะการนำเสนอเป็นเรื่องสำคัญมาก เนื่องจากกิจกรรมการท่องเที่ยวจำเป็นต้องอาศัยการนำเสนอที่ชัดเจน หากชุมชนมีการนำเสนอที่ดีจะสามารถสร้างแรงจูงใจในการเดินทางมาท่องเที่ยว มาซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชน หรือมาลงทุนต่างๆ ได้เป็นอย่างดี

1.2 ข้อเสนอให้องค์กรภาครัฐที่เกี่ยวข้องใช้เทคโนโลยีสารสนเทศหรือแอปพลิเคชันต่างๆ เพื่อสร้างประสิทธิภาพในการจัดการท่องเที่ยว OTOP นวัตกรรมมากยิ่งขึ้น เนื่องจากเป็นเครื่องมือในการสร้างแรงจูงใจการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดสกลนคร รวมถึงใช้เพื่อติดตามผลความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในอนาคต โดยส่งเสริมให้เป็นส่วนหนึ่งที่ชุมชนพึงปฏิบัติจนคุ้นชิน จะเป็นการประชาสัมพันธ์ชุมชนได้อย่างยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ในการวิจัยครั้งต่อไปขอเสนอให้ดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ประเด็น แนวทางการส่งเสริมสนับสนุนจากภาครัฐกับความต้องการของชุมชน เนื่องจากเป็นข้อคิดเห็นสำคัญที่ผู้นำชุมชนมีความเห็นซ้ำกันเป็นจำนวนมาก

3. ข้อจำกัดในการวิจัย

เนื่องจากประชากรที่ใช้ในการวิจัยมีจำนวนน้อย แต่เป็นกลุ่มประชากรที่ผู้วิจัยได้คัดเลือกจากผู้นำชุมชนที่มีประสบการณ์ในโครงการ OTOP นวัตกรรม จังหวัดสกลนคร มาแล้วช่วงระยะเวลาหนึ่งและมีความพร้อมในการให้ข้อมูลเป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

- กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย. (2563). คู่มือบริหารโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตกรรม. กรุงเทพฯ : กองแผนงาน กรมการพัฒนาชุมชน.
- รัฐพล สุวรรณประสม. (2566). ปัจจัยชุมชนเข้มแข็งที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการชุมชน OTOP นวัตกรรมในจังหวัดสงขลา. สารนิพนธ์หลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- สำนักงานส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิสาหกิจชุมชน. (2564). โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ One Tambon One Product (OTOP). สืบค้นเมื่อวันที่ 17 มิถุนายน 2567 จาก <https://cep.cdd.go.th/>.
- สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2563). แหล่งท่องเที่ยว OTOP นวัตกรรม จังหวัดสกลนคร. สืบค้นเมื่อวันที่ 2 เมษายน 2567 จาก <https://www.opsmoac.go.th/>.
- สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสกลนคร. (2566). พช.สกลนคร : ขับเคลื่อนเดินหน้าพัฒนาศูนย์ OTOP จังหวัดสกลนคร. สืบค้นเมื่อวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2566 จาก <https://sakonnakhon.cdd.go.th/2023/02/08/03080266/>.
- สุภา บวรศิริปรีชากุล และคณะ. (2565). ปัจจัยการจัดการชุมชนที่ส่งผลต่อปัจจัยประสิทธิผลการจัดการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตกรรม ในเขตพื้นที่ภาคกลางและภาคตะวันออก. วารสารการบริหารนิติบุคคล และนวัตกรรมท้องถิ่น, 8(12), 372-381.
- อุกฤษฏ์ ขาวแพรกน้อย. (2562). การประเมินผลการดำเนินโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตกรรมในพื้นที่ จังหวัดสมุทรสาคร. สืบค้นเมื่อวันที่ 1 มีนาคม 2566 จาก <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/SNGSJ/article/view/180326/160548>.
- Gibson, R. B. et al. (2006). Beyond the Pillars: Sustainability Assessment as a Framework for Effective Integration of Social, Economic and Ecological Considerations in

Significant Decision-Making in *Journal of Environmental Assessment Policy and Management*, 8(3), 259-280.